

Besztercei muzsikus a gyulafehérvári udvarban

Bethlen Gábor három kiadatlan levele

A XVII. század viharos első évtizede után Bethlen Gábor széles látókörű politikája és humanista műveltsége, kiegyensúlyozott emberi és uralkodói magatartása révén Gyulafehérváron egyre elevenebb, gazdagabb tudományos és művészi élet kezdett kibontakozni. Jeles professzorok tanítottak az általa alapított akadémián, s akkori lehetőségekhez képest jól felkészült muzsikusokat hozatott udvarába. Morvaországból, Páduából, Danzigból, Krakkóból toborozták udvari zenészeinek egy csoportját. Mások Bécsből vagy Németországból kerültek a fejedelmi székhelyre. „Az Francusok között felette jó trombitások vadnak, egy igen fő trombitást azért hogy szerezzetek, felette igen kérlek szerető hiveink, a nélkül meg ne jőjjetek; de excellentissimus legyen, csak közönséges jót ne is hijjatok” — írta egy alkalommal követeinek. Spanyol gitárosát igen jelentős fizetéssel hívta udvarába.

Muzsikusai között volt hegedűs, lantos, citerás, virginás (virginál: a zongora egyik őse), „öreg hegedűn” (viola da gamba, a mai cselló őse) játszó zenész, de kezelni tudták a theorbát (mélylant), a kornétát (kürt) is. S természetesen nem hiányzott az elmaradhatatlan trombitás, dobos, az orgonista és az énekes. Ha mindezekhez hozzávesszük a töröksípост, nagyjában előttünk áll a korabeli udvari együttes.

1618 után külföldi udvari muzsikusainak egy része hazament. Ezért egyik alkalommal Esterházy Miklóstól kérte kölcsön annak hárfását. Máskor a nagyszebeni muzsikusokat vitette udvarába.

Beszterce régi zenei életének nyomait kutatva, Bethlen Gábornak három, a besztercei bíróhoz intézett, kiadatlan levelét fedeztem fel a városi levéltárban. Az első kettőben lakodalomra rendelte a volt udvari virginást. A harmadikban Fehérvárra kéri a Besztercére érkezett bécsi muzsikust, hogy tájékozdjék az ottani zenészek felől. Mint tudjuk, még ugyanazon esztendő végén meg is érkezett Bécsből néhány zenész az udvarba.

Az első két levél külön érdekessége, hogy az írnok hivatalos szövege után, az utóirat [P.S.] Bethlen kezeírása. A harmadikban csak az aláírás a fejedelemé. Az első levélben felhívta a város figyelmét, hogy követeinek lovakat biztosítsanak —, ezek Moldva uralkodóját mentek meghívni a lakodalomra.

A levelekben említett muzsikus, Preyszinger János, Németországból került orgonistaként az udvarba. Később besztercei asszonyt vett feleségül, s itt telepedett le. Amint a levelekből kitűnik, Besztercére való költözése után is szerepet játszott a fejedelmi udvar zenei életében, nemcsak orgonistaként, hanem virginásként is.

Lássuk ezek után a három levelet; a kor szokásos latin bevezetője nélkül.

I.

Miuel hogy vdvari virginasunk megh betegueden tiztinek megh nem felelhet: Hadgiük es para[n]czolliük hüségednek, hogy az elebbeni Virginasunkat Preyszinger

Janost kesedelemnelkül küldgie hozzank ide Feyer Varra, zekeret rendezen alaia. Sicus non facturi. Datu[m] in Ciuit[at]e n[ost]ra Alba Julia die 30 Octobr. A[nn]o D[omi]ni 1624.

[P.S.] Vgj Jeoyen hogj az lakodalomigh ith lehessen ezt el ne halgasatok. [Ha]eo el Jeonj nem akarnais, de el kvigjet[e]k akarathia ellenis.

Ez mi Emberinket az Vajdahoz el kisertesetek, louakat adasatok alajok.

Gabriel m[anu] p[ro]pria]

II.

Miuel Udvari virginasunk betegsegebeol meg sem jogiult megh; az Musica pedighlen virginasnelkül el nem lehet: Hadgiük es serio parancziolliük hüseghteknek, hogy ez levelünk veven, mindgiarast Preissinger Janost, szekerett rendelven alaia, kuldgie ide hozzank Feyervarra hüseghtek. Secus non factur. Datum in Ciuitate n[ost]ra Alba-Julia, die 2 February An[no] 1625.

[P.S.] Semmith ne kessek, hanem ugy expediallya husegtek hogy ez jeouendeopenteken okuetetlen itt Feiervarat legyen, ha eletet szereti, miuel az Czaszar feokeouete ess Cancellariussa Czeoteorteokeon be ieo ide, ha pedigh megh indult uolnajs Beczy fele, mingjart postat kulgyetek utana, ess megh iriatok neki hogyeyel nappal syessen, ugy hogy penteken it legyen

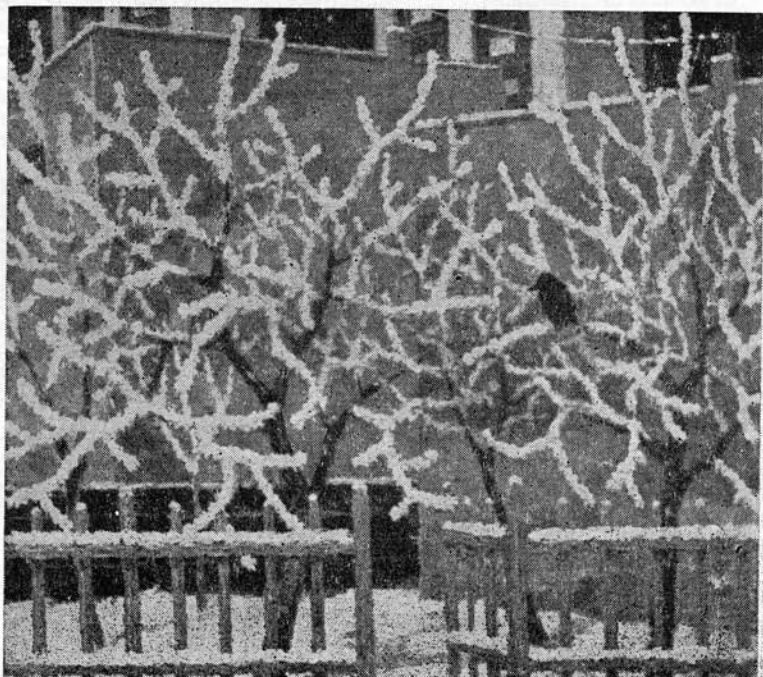
Gabriel m[anu] p[ro]pria]

III.

Hadgiuk s paranchiolliukis Hüseghteknek, az mely ot valo Virginas mostans Beczből le jeöt, azt ez levelünk veven mingiarast külteön küldgie ide hozzank; hogy az ot fen leveö Musicusok allapotia felöl tudakozhassunk tüle; Secus non facturi. Eiodem in reliquo benigne propersi manere. Datum in Civit[at]e n[ost]ra Alba Julia, die 23 May A[nn]o D[omi]ni 1625.

Gabriel m[anu] p[ro]pria]

Bevezette és közli: Benkő András;

Nagy Albert:
Zuzmara